

Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів сухопутних військ

У цьому навчально-методичному посібнику визначено порядок організації і технологія психологічної підготовки особового складу Сухопутних військ Збройних Сил України, що інтегровані в систему бойової підготовки і навчань.

Навчально-методичний посібник призначений для науково-педагогічних працівників ВВНЗ, командирів підрозділів, частин (з'єднань), сержантів, курсантів.

Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів Сухопутних Військ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

Видавничий дім
«С К І Ф»
Київ — 2024

УДК 355.233:159.9 (075.8)

О-64

Організація психологічної підготовки особового складу підрозділів О-64 сухопутних військ: навчальний посібник /За ред. Г. П. Воробйова. — Київ: Вид. дім «СКІФ», 2024. — 424 с.

ISBN 978-611-01-3362-3

У цьому навчально-методичному посібнику визначено порядок організації і технологія психологічної підготовки особового складу Сухопутних військ Збройних Сил України, що інтегровані в систему бойової підготовки і навчань.

Навчально-методичний посібник призначений для науково-педагогічних працівників ВВНЗ, командирів підрозділів, частин (з'єднань), сержантів, курсантів.

УДК 355.233:159.9 (075.8)

ISBN 978-611-01-3362-3

Зміст

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	6
Сутність, зміст, завдання і планування психологічної підготовки особового складу частин (з'єднань) Сухопутних військ Збройних Сил України	6
Вимоги, напрями та принципи психологічної підготовки особового складу	19
Методи і прийоми психологічної підготовки особового складу	24
Прийоми і засоби моделювання психологічних факторів бойової обстановки	30
Обов'язки посадових осіб щодо керівництва та організації психологічної підготовки особового складу	37
Заходи безпеки при проведенні психологічної підготовки особового складу під час занять і навчань	46
Методика оцінювання психологічної підготовленості особового складу	49
II. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА ОСОБОВОГО СКЛАДУ НА НАВЧАННЯХ І ЗАНЯТТЯХ З БОЙОВОЇ ПІДГОТОВКИ	55
Психологічна підготовка особового складу під час тактичних (тактико-спеціальних) навчань	55
Психологічне гартування особового складу під час вогневої підготовки	67
Психологічне гартування особового складу під час фізичної підготовки	71
Психологічна підготовка особового складу під час водіння бойових машин	77
Психологічне гартування особового складу на заняттях із тактичної підготовки	80
Психологічна підготовка особового складу на заняттях із захисту від зброї масового ураження	86
Психологічна підготовка особового складу до захисту від звичайних засобів ураження	88
Психологічна підготовка особового складу до захисту від ракетних, авіаційних ударів та високоточної зброї противника	90

III. ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛІВ РОДІВ ВІЙСЬК І СПЕЦІАЛЬНИХ ВІЙСЬК	92
Психологічна підготовка особового складу розвідувальних та десантних (аеромобільних) підрозділів	92
Психологічна підготовка особового складу ракетних військ та артилерії	113
Психологічна підготовка особового складу підрозділів про- типовітряної оборони	120
Психологічна підготовка особового складу інженерних військ	124
Психологічна підготовка особового складу підрозділів зв'язку	127
IV. САМОРЕГУЛЯЦІЯ І ФОРМУВАННЯ СТРЕСОСТІЙ- КОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	130
Управління стресами особового складу	130
Психічні стани військовослужбовців при підготовці та ве- денні бойових дій	155
Саморегуляція поведінки військовослужбовця при підготовці та веденні бойових дій	178
Зняття гострого стресу та антистресова підготовка особового складу до майбутніх бойових дій (екстремальних ситуацій) ...	185
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	193
ГЛОСАРІЙ	196
ДОДАТКИ	223
Додаток 1. Психологічна модель бою	223
Додаток 2. Чинники бойової активності воїнів	224
Додаток 3. Методичні рекомендації командирів підрозділу, керівнику заняття (інструктору) щодо процесу застосування прийомів моделювання психологічних факторів (чинників) бою	225
Додаток 4. Картка оцінки військовослужбовців під час про- ходження маршруту на смузі психологічної підготовки	229

Додаток 5. Вправи загальної психологічної підготовки особового складу механізованого підрозділу до виконання завдань в екстремальній (бойовій обстановці)	241
Додаток 6. Вправи цільової психологічної підготовки особового складу механізованого підрозділу до виконання завдань в екстремальній (бойовій обстановці)	263
Додаток 7. Варіант обладнання навчально-тренувального комплексу “Стежка розвідника”	313
Додаток 8. Ситуаційні вправи спеціальної психологічної підготовки воїна-розвідника	328
Додаток 9. Варіант обладнання навчально-тренувального комплексу психологічної підготовки особового складу	341
Додаток 10. Схема поведінки військовослужбовця під впливом бойового стресу	342
Додаток 11. Вплив на психіку військовослужбовця двох видів фізичних (зовнішнього середовища і фізіологічного) та розумових (пізнавального та емоційного) стресорів	343
Додаток 12. Основні критерії характеристики військовослужбовця як “воїна” і “невоїна” за ознаками його поведінки в особливій (екстремальній) обстановці	344
Додаток 13. Результати залежності працездатності особового складу від тривалості сну	346
Додаток 14. Методи саморегуляції психічного стану	349
Додаток 15. Найпростіші методи корегування початкових (стартових) психічних станів військовослужбовців	411
Додаток 16. Зняття гострого стресу у військовослужбовців та антистресова підготовка особового складу до майбутніх екстремальних ситуацій за методом “Ключ”	412

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Сутність, зміст, завдання і планування психологічної підготовки особового складу частин (з'єднань) Сухопутних військ Збройних Сил України

1. В епоху високорозвиненої бойової техніки і досконалої зброї головна роль на війні належить солдатіві. Результати бойових дій у сучасних умовах багато в чому залежать від морально-психологічного стану особового складу, його здатності переносити величезні фізичні і психічні навантаження, долати страх у бою і зберігати волю до перемоги.

Немає нічого важливішого для бойової готовності, ніж відношення солдата до свого обов'язку, його бойовий настрій і поведінка на полі бою. Кожен воїн повинен свідомо готуватися до бойових дій, виробляти у себе психологічну стійкість та уміння воювати в будь-яких умовах бойової обстановки.

Досвід бойових дій переконливо свідчить, що будь-який противник намагається активно впливати на моральні та психологічні якості, психофізичний стан, настроїв, бойову активність особового складу. Наслідком психотравмуючих факторів є численні психогенні втрати. Тому нині актуальними є не тільки врахування морального фактора, але й технологія психологічної підготовки військовослужбовців до бойових дій.

Одним із основних завдань морально-психологічного забезпечення підготовки до участі у бойових діях (операціях) є організація проведення **морально-психологічної підготовки** особового складу до можливої участі у збройному конфлікті, війні.

Одним із основних завдань організації морально-психологічного забезпечення діяльності частин (з'єднань) у надзвичайних (екстремальних) ситуаціях є організація заходів **психологічної підготовки**, психологічної допомоги та психологічної реабілітації військовослужбовців, які виконують бойові завдання у складних умовах.

Соціально-психологічний компонент морально-психологічного забезпечення діяльності частин (з'єднань) пов'язаний з формуванням психіки окремого військовослужбовця і психології військового колек-

тиву, вирішенням усього комплексу соціально-психологічних проблем, пов'язаних з участю в підготовці та веденні бойових дій. У цьому процесі головна увага приділяється формуванню у воїнів **психологічної стійкості, готовності** до подолання труднощів, пов'язаних із підготовкою і веденням бойових дій. Необхідно розвивати в особового складу, перш за все, здібності не втрачати волі, самовитримки в будь-якій складній, напруженій і небезпечній для життя ситуації, протидіяти страху і паніці, виявляти мужність, відвагу та героїзм тощо.

2. Психологічна підготовка особового складу – це система цілеспрямованих дій командирів (начальників), що має за мету сформувати і закріпити у воїнів психологічну готовність та стійкість до психотравмуючих факторів, переважно на основі самовдосконалення особистісних і розвитку професійно важливих якостей, набуття досвіду успішних дій у змодельованих умовах бойової обстановки.

Технологія психологічної підготовки особового складу – це навчальна система найбільш раціональних методів, способів, прийомів і форм досягнення цілей психологічної підготовки психіки військовослужбовців до стійкої індивідуальної практичної діяльності та у складі підрозділу на полі бою в умовах сучасної війни, що визначає найбільш раціональні й ефективні методики досягнення їх психологічної готовності і стійкості до впливу стрес-факторів бою (екстремальної обстановки).

Метою психологічної підготовки особового складу є:

Формування психічної стійкості.

Завчасно (до початку бойових дій) у солдатів формується **психічна стійкість** – це система психічних якостей військовослужбовця, яка визначає його потенційну можливість долати труднощі й успішно виконувати поставлене бойове завдання.

Така система психічних якостей воїна охоплює:

- знання труднощів різних бойових ситуацій і способів управління своєю поведінкою за цих обставин;
- знання можливих дій противника і способів протидії йому;
- знання тактики дій своїх військ;
- поглиблене знання своїх обов'язків і можливостей бойової техніки та озброєння;
- стійкі навички та вміння долати труднощі бойових завдань, керувати своїм психічним станом і діями, визначати свої можливості, а також готовність до розв'язання поставлених завдань;

- погляди і переконання, мотиви та психічні установки на необхідність і можливість подолання труднощів і успішного виконання бойового завдання;

- особистісні якості воїна, які відображають його стійку здатність переборювати труднощі бойової операції, володіння своїм психічним станом і діями.

Зміст психічних якостей, що формуються, тісно пов'язаний із характером тих труднощів, що повинні долатися у ході виконання бойового завдання.

Ці якості, що складають психічну стійкість, досягаються моделюванням у ході бойової підготовки умов майбутньої бойової діяльності, які можуть мати місце у бойовій операції, вони характеризують ступінь теоретичної ознайомленості військовослужбовця і його практичну підготовленість до подолання різних стрес-факторів бойових ситуацій. Психічна стійкість свідчить про його психологічну підготовленість до бойових дій, до першого бойового завдання.

Формування психологічної готовності.

Здатність військовослужбовця виконати своє завдання так, як він уміє (виявити бойову майстерність), залежить, перш за все, від внутрішніх чинників: переконань людини; її здатності ефективно діяти в ситуаціях небезпеки, раптовості, невизначеності, дефіциту часу; емоційного стану воїна на даний момент часу; стану його здоров'я тощо. Сукупність всіх цих чинників отримала назву **“психологічна готовність”**.

Психологічна готовність воїна до бою – один із основних компонентів готовності підрозділу до негайних бойових дій. Вона припускає, по-перше, усвідомлення воїном відповідальності за долю Батьківщини, рідних, близьких; упевненість у собі, своїх товаришах, бойовій техніці і зброї, по-друге, бажання боротьби, прагнення випробувати себе, подолати свої слабкості, добитися перемоги над противником.

Основними ознаками психологічної готовності воїна до бою є: відсутність метушливості або замкнутості, обачлива, рівна поведінка; чітке, безпомилкове виконання наказів і команд; нормальний фізіологічний стан (частота пульсу, дихання, колір обличчя тощо).

Виділяють три рівні стану психологічної готовності до бою: низький, середній і високий.

Низький рівень виявляється в тому, що воїн невпевнений у собі, у нього відсутнє прагнення до протиборства, він нерішучий, зайве ме-

тушливий або замкнутий, припускається помилок при виконанні простих команд.

Для середнього рівня характерне поєднання впевненості у собі й інших із недостатнім прагненням до протидії і рішучих дій. Воїн припускається незначних помилок при виконанні команд, його фізіологічний стан близький до норми.

Високий рівень відрізняють бажання боротьби, відсутність сумнівів, прагнення випробувати себе, добитися перемоги над противником. На такому рівні психологічної готовності воїн довго знаходитися не може. Спрацьовують захисні механізми психіки і фізіології людини.

Основними завданнями психологічної підготовки особового складу є:

- формування у військовослужбовців психологічної стійкості до психотравмуючих факторів сучасної війни;
- навчання їх методам попередження психотравмування, саморегуляції, виявленню ознак отримання психологічних травм;
- надання першої допомоги;
- створення передумов високої бойової активності особового складу;
- адаптація військовослужбовців до бойових умов, їх навчання основних способів самозахисту.

Розрізняють загальну, цільову і спеціальну психологічну підготовку особового складу.

Загальна психологічна підготовка призначена формувати й удосконалювати єдині для всіх військовослужбовців психологічні якості згідно з вимогами сучасної війни.

Спеціальна психологічна підготовка організується з метою розвитку специфічних військово-професійних якостей бійця відповідного роду військ.

Цільова психологічна підготовка проводиться в інтересах адаптації психіки воїна до умов виконання конкретного бойового завдання.

З початком бойових дій психологічна підготовка спрямовується на здобуття воїнами бойового досвіду і майстерності.

3. Питання психологічної підготовки особового складу можуть успішно вирішуватись під час несення служби, на всіх заняттях з бойової підготовки, а також під час спортивних тренувань і змагань.

Несення служби сприяє розвитку почуття обов'язку і відповідальності, уваги і пильності, формуванню самостійності та ініціативності, стійкості і дисциплінованості, сміливості й мужності.

На заняттях зі стройової підготовки виховується дисциплінованість і витримка, в особового складу розвивається увага, чіткість у діях і швидкість реакції.

На заняттях із тактичної, вогневої, спеціальної, фізичної підготовки і водіння бойових машин разом з набуттям певних знань, навичок і вмій вирішується багато завдань щодо вдосконалення психіки воїнів, формування їх психологічної стійкості.

4. Планування психологічної підготовки особового складу здійснюється в єдиному комплексі заходів щодо організації бойової підготовки підрозділів, частин (з'єднань). У загальному вигляді процес планування психологічної підготовки особового складу включає такі етапи:

1. Оцінка початкового рівня готовності особового складу до ведення бойових дій.
2. Визначення завдань психологічної підготовки в системі бойової підготовки.
3. Підбір і визначення методів психологічної підготовки згідно з темами і метою занять предметів бойової підготовки.
4. Визначення прийомів і засобів створення мотиваційної установки військовослужбовців на заняттях з предметів бойової підготовки.
5. Визначення додаткових заходів щодо організації психологічної підготовки особового складу підрозділу.

Планування психологічної підготовки у процесі бойового навчання особового складу здійснюється командиром підрозділу за таким **алгоритмом:**

1. Аналіз діяльності підрозділу з виділенням усіх її компонентів.
2. Складання переліку цілей психологічної підготовки особового складу.
3. Визначення відповідної мотивації (актуалізація мотивів) особового складу до формування психологічної готовності і стійкості.
4. Визначення порядку досягнення цілей.
5. Обґрунтування змісту діяльності особового складу в процесі його психологічної підготовки.
6. Обґрунтування змісту і порядку дій особового складу у нормальних умовах.
7. Процес формування стійкості воїнів до впливу вторинних чинників бою.

8. Процес формування стійкості воїнів до впливу первинних чинників бою.

9. Порядок контролю й оцінки результативності психологічної підготовки особового складу підрозділу.

10. Порядок координації дій з іншими посадовими особами та корегування процесу психологічної підготовки особового складу для досягнення покращення її результатів.

5. Робота командира підрозділу з організації процесу психологічної підготовки особового складу, що здійснюється в рамках освоєння військової спеціальності, повинна починатися з **аналізу тієї діяльності**, до якої готується військовий фахівець.

Основними компонентами психологічної структури будь-якої діяльності особового складу підрозділу є: мотиви, цілі, результат, дії, направлені на досягнення поставленої мети, операції (процедури), що складають дії (способи здійснення дії) і відповідають можливим умовам досягнення цілей, засоби (техніка, екіпіровка, спорядження), ресурси (фінансові, матеріальні, людські) і включеність діяльності в систему взаємодії з іншими підрозділами.

У найбільш загальному вигляді макроструктура діяльності військовослужбовця може бути представлена в такому вигляді:

- мотив або група мотивів, що спонукають до діяльності;
- мета – предмет, на який направлена дана діяльність і який відповідає певній потребі;
- проміжні цілі діяльності;
- система дій і операцій (процедур), що становлять: 1-шу дію, 2-гу дію, 3-тю дію тощо.

Виділення всіх перерахованих компонентів професійної діяльності військовослужбовця і є метою психологічного аналізу діяльності, до якої здійснюється підготовка.

6. Наступним етапом роботи командира підрозділу щодо планування процесу психологічної підготовки особового складу є **складання переліку цілей** його підготовки:

1. Як фахівець, він повинен уміти виконувати певні дії: 1-ша дія, 2-га дія, 3-тя дія (наприклад: швидко розбирати і збирати зброю; швидко споряджати магазин патронами і його замінювати; вести прицільну стрільбу одиночними пострілами і вночі, визначати сектор стрільби тощо; у таких-то умовах бойової обстановки: 1-ша умова, 2-га умова, 3-тя умова тощо (наприклад: вночі; на відкритій місцевості; на ходу).

2. Для виконання наступних дій у перерахованих умовах він повинен освоїти певні операції: 1-ша операція, 2-га, 3-тя тощо (наприклад: стрільбу лежачи; стрільбу на ходу; стрільбу з коліна).

3. При виконанні певних дій йому можуть знадобитися наступні засоби (спорядження, знаряддя): 1-ший, 2-гий, 3-тій тощо (наприклад: прилад нічного бачення; вибухові засоби); він повинен уміти ними користуватися в тих умовах, до яких здійснюється підготовка.

4. Для оволодіння цими діями у військовослужбовця повинна бути сформована відповідна мотивація: основними мотивами, що поєднані в сукупність стимулів, на основі яких можна здійснювати психологічну підготовку, є, наприклад, досягнення; самоствердження; змагання; підвищення статусу в групі, власної значущості, заохочення, загроза покарання, отримання травми тощо.

5. Для здійснення передбаченої діяльності у непрогнозованих умовах бойової обстановки військовослужбовець повинен орієнтуватися у виділенні ключових і проміжних цілей цієї діяльності, уміти будувати систему цілей (таксономію) і перебудовувати її залежно від умов здійснення.

6. Для стійкого виконання діяльності в умовах небезпеки необхідне розуміння військовослужбовцем сенсу кожної дії, що складає алгоритм дій (який відповідає системі цілей) як для досягнення поставленої мети, так і для себе особисто (особистий сенс дій, що виконуються). Через особистий сенс діяльність усвідомлюється як включена в систему взаємин з іншими військовослужбовцями підрозділу, а включена в систему суспільних відносин – як суспільно значуща.

Командир підрозділу може впливати на мотиваційну сферу підлеглих, організовуючи (або корегуючи) ситуацію для здійснення впливу на виникнення спонукань суб'єктивної цінності цілей і вірогідності успіху в їх досягненні у кожного воїна. Основними методами мотивування особового складу є наступні: переконання, навіювання, примушення, зараження, заохочення, покарання.

7. Черговим етапом планування психологічної підготовки є етап **визначення її завдань**. Початковими даними для визначення конкретних завдань психологічної підготовки повинні служити:

а) результати контрольних занять з предметів бойової підготовки, виконання нормативів тощо (початковий рівень психологічної готовності);

б) рівень загальної підготовленості військовослужбовців (період служби, освоєні дії, сформульовані навички тощо, тобто те, що уміють

робити військовослужбовці, чому вони вже навчені за своєю спеціальністю);

в) плани бойової підготовки (за різними предметами) відповідно до Програми бойової підготовки підрозділів.

Завдання формулюються командиром гранично конкретно стосовно окремого підрозділу. Виходячи з того, що психологічна підготовка планується в комплексі бойової підготовки на рік навчання, то її завдання також визначаються на відповідний період. Завдання психологічної підготовки – це мета, яку бажає досягти командир підрозділу, виходячи з початкового рівня психологічної готовності особового складу й особливостей організації всього процесу бойової підготовки в цілому.

Загальним завданням психологічної підготовки може бути досягнення нового, вищого рівня готовності особового складу. Про досягнення такого рівня можна судити за тим, як змінились у відсотковому відношенні групи військовослужбовців за рівнем готовності до виконання завдань за призначенням (ведення бойових дій, участь у миротворчих місіях, різноманітних навчаннях). Наприклад, загальне завдання психологічної підготовки може формуватися командиром підрозділу таким чином: за відповідний рік навчання досягти рівня психологічної готовності особового складу до виконання завдань за призначенням, що характеризується наступним співвідношенням груп військовослужбовців: повністю готові – 25%; готові – 30-40%; не повністю готові – 30%; не готові – 25%.

Окремі (часткові) завдання психологічної підготовки особового складу можуть формулюватися, виходячи з того, які навички в діяльності воїнів найважливіші для досягнення завдань за призначенням, тобто виходячи з тих навичок, які більшою мірою повинні зберігатися в умовах безперервного впливу психологічних факторів (чинників) бою, бути найстійкішими. Іноді їх легше формулювати, відштовхуючись від того, чого особовий склад не вміє робити, яка навичка менш стійка, наприклад, до чинника дефіциту часу або збільшення темпу дій. Навіть якщо за період навчання вдасться сформувати одну навичку, яка буде стійкою до всіх або майже всіх психологічних факторів (чинників) бою, психологічна підготовка організовувалася не дарма.

Прикладами таких окремих (часткових) завдань можуть бути такі:

- сформувати у піхотинців тверді навички ведення прицільного вогню із стрілецької зброї в умовах безперервної дії сильних шумових подразників;

- розвинути у сержантів уміння швидко аналізувати обстановку й ухвалювати рішення в умовах дефіциту часу;
- розвинути в особового складу вольові якості, що дозволяють долати боязнь і страх;
- сформувати у навідників-операторів БМП уміння ефективно вести вогонь по цілях, що раптово з'являються.

Важливо, щоб командир підрозділу самостійно формував завдання при підготовці різних фахівців із різних предметів бойової підготовки. Всього завдань повинно бути небагато. Три-чотири завдання на відповідний період навчання за кожною спеціальністю.

Іноді завдання психологічної підготовки особового складу командир підрозділу доцільно формулювати, виходячи з формування стійкості воїнів до різних психологічних факторів (чинників) бою (небезпека, раптовість, невизначеність, дискомфорт тощо).

Завдання психологічної підготовки воїнів повинні бути важкими, але досяжними, і враховувати, перш за все, початковий рівень готовності особового складу. Інакше якщо завдання виявляться дуже складними для військовослужбовців, навряд чи процес формування психологічної готовності до виконання завдань за призначенням проходитиме успішно. Сформульовані завдання оформляються командиром підрозділу в планах бойової підготовки, планах-конспектах проведення занять, у робочому зошиті.

Командир підрозділу рекомендується в загальному плані для воїнів початкового періоду служби формулювати завдання зі створення чітких уявлень про реальні умови бойової (екстремальної) діяльності, за яких обставин може бути потрібна та або інша дія, навичка. Так, наприклад, спорядження магазина набоями доцільно проводити, лежачи в окопі, тобто так, як це можливо буде в реальному бою, при цьому норматив повинен виконуватися у стислі терміни. Головною метою, яку слід досягти, і на це направлені завдання психологічної підготовки з воїнами початкового періоду служби, є розвиток у військовослужбовців чіткого розуміння сенсу занять, що проводяться, навіщо потрібно виконувати ті або інші дії саме за таких умов.

Для військовослужбовців кінцевого періоду служби слід ставити складніші завдання, що стосуються розвитку стійкості на основі вже сформованих навичок (наприклад: ведення вогню по нерухомих цілях вдень) в умовах впливу різних психологічних факторів (чинників) бою. При цьому чинник “небезпеки” слід вводити досить обережно, не порушуючи заходів безпеки. Головне – досягти стійкості навичок до

впливу психологічних факторів (чинників) бою, виключаючи реальну небезпеку для життя і здоров'я військовослужбовця.

8. Командир підрозділу при плануванні психологічної підготовки зобов'язаний **підібрати і визначити методи психологічної підготовки** згідно з темами і метою занять предметів бойової підготовки. На цьому етапі командир підрозділу необхідно враховувати наступні принципи:

1. Психологічні навантаження повинні збільшуватись поступово, від заняття до заняття, особливо за чинником “небезпеки”.

2. Методи психологічної підготовки застосовуються тільки до тих дій військовослужбовців, які вже засвоєні, або тільки там, де у військовослужбовців є достатньо тверді навички діяльності. Нові, незнайомі дії повинні засвоюватися особовим складом спочатку в простих, комфортних умовах, а вже потім, після того, як вироблена достатньо тверда навичка, удосконалюватися в умовах моделювання психологічних факторів (чинників) бою.

Для того, щоб дотриматись зазначених вище принципів, кожен метод психологічної підготовки особового складу повинен бути оцінений командиром підрозділу через наявність та інтенсивність різних психологічних факторів (чинників) бою в ньому. Зазвичай, така оцінка може даватися експертами. Ними можуть бути досвідчені офіцери – командири підрозділів, учасники бойових дій, науково-педагогічні працівники ВВНЗ. Кожний метод психологічної підготовки може оцінюватися експертом за 10-бальною шкалою з погляду наявності та інтенсивності в ньому психологічних факторів (чинників) бою за відповідною темою занять за предметами бойової підготовки.

Роботу за експертною оцінкою методів психологічної підготовки організовує і проводить офіцер структур виховної роботи спільно з офіцерами штабу за рішенням командира частини (з'єднання).

Методи, прийоми і засоби психологічної підготовки особового складу для занять підбираються командиром підрозділу зі всієї сукупності впроваджених методик психологічної підготовки. Початковими критеріями підбору є завдання психологічної підготовки і ступінь інтенсивності психологічних факторів (чинників) бою за кожним з них. Окрім цього, повинні враховуватися й об'єктивні умови якісного застосування методу, прийому, засобу, виходячи з матеріальних витрат і рівня розвитку навчально-матеріальної бази.

У кожне заняття з будь-якого предмета бойової підготовки можуть включатися як один, так і декілька методів і прийомів. Напри-

клад, якщо одним із завдань психологічної підготовки є завдання формування в особового складу підрозділу вміння діяти в умовах гострого дефіциту часу, то і прийоми повинні підбиратися так, щоб від заняття до заняття нарощувалося психологічне навантаження за даним чинником.

Спочатку, як правило, підбираються методи і прийоми, в яких моделювання психологічних чинників бою проводиться за допомогою словесно-знакових засобів, оскільки ця група прийомів, в основному, дає загальне орієнтування, уявлення про те, в яких реальних умовах здійснюватиметься бойова діяльність або конкретна дія, операція, процедура. Потім підбираються прийоми інших груп, які вже безпосередньо включаються в навчально-бойову діяльність військовослужбовців.

Нарощення психічних навантажень повинне здійснюватися як від заняття до заняття за кожною темою, так і в процесі всього циклу навчання, від теми до теми. Найбільшому “тиску” з погляду впливу психологічних чинників повинні піддаватися навички воїнів, що вже склалися. У той же час ще засвоєвані дії (операції) піддаються мінімальній дії. Дотримання цього правила є центральним при плануванні конкретних занять, а цей процес, у свою чергу, виступає наступним кроком в організації психологічної підготовки особового складу.

9. У процесі занять за тим або іншим предметом бойової підготовки військовослужбовці виконують певні дії, які їм належить виконувати в реальній бойовій обстановці. Всю сукупність цих дій (операцій) можна умовно розділити на два типи:

а) вже освоєні дії, які здійснюються в ході занять (те, що військовослужбовці вже вміють робити);

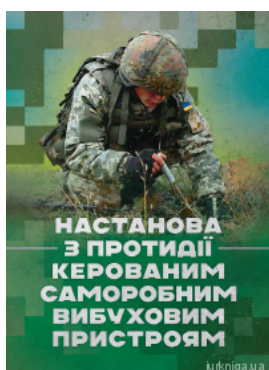
б) дії, що вивчаються (те, що військовослужбовці ще робити не вміють).

Оскільки навчально-бойова діяльність – це процес динамічний, то і дії, що вивчаються, з появою у військовослужбовців навички щодо їх виконання постійно переходять у розряд опанованих. Це положення важливе для того, щоб правильно включити метод, прийом психологічної підготовки у заняття.

Організація самого заняття з використанням методів і прийомів психологічної підготовки особового складу передбачає:

- яка конкретно навичка або дія буде поставлена “під тиск” змодельованих психологічних факторів (чинників) бою;

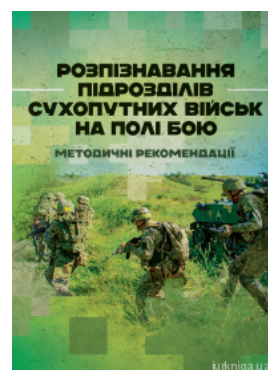
Книги, які можуть вас зацікавити

Настанова з протидії керованим саморобним вибуховим пристроям

Вплив носіння хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних індивідуальних засобів захисту на ефективність особового складу та підрозділів під...

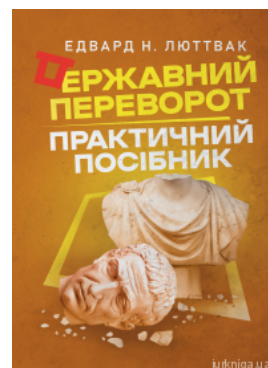
Розпізнавання підрозділів сухопутних військ на полі бою

Доктрина з хімічного, біологічного, радіологічного та ядерного захисту

Сили безпілотних систем

Державний переворот

Перейти до галузі права
Військове право

[Перейти на сайт](#) →